

Alicja Ciołkowska
ORCID: 0009-0003-1740-8141
aciolkowska1@gmail.com

Społeczna percepcja działań antykryzysowych podejmowanych wobec banków w Polsce

Streszczenie

Z założenia zainteresowanie tematyką mechanizmów i procedur antykryzysowych w okresie stabilności finansowej jest niewielkie. Brak znajomości podstawowych pojęć i zasad dotyczących procedur antykryzysowych może wywoływać niepokój i panikę klientów banków. Przykładowo, najnowsza decyzja o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji, podjęta w 2022 roku wobec dużego banku komercyjnego, wywołała dezorientację i obawy w społeczeństwie. Takie reakcje klientów banków wynikały prawdopodobnie z ich indywidualnych przekonań i wiedzy na temat wdrażanej procedury *resolution*. W związku z tym w niniejszym opracowaniu zbadano aktualną percepcję polskiego społeczeństwa w zakresie działań podejmowanych wobec banków w sytuacji kryzysowej.

Słowa kluczowe: kryzys bankowy, stabilność finansowa, procedury antykryzysowe, procedura *resolution*

Kody JEL: G01, G21, G28, H12

Social perception of anti-crisis measures taken towards banks in Poland

Abstract

By definition, interest in the mechanisms and procedures of anti-crisis measures during periods of financial stability is minimal. A lack of understanding of the basic concepts and principles regarding anti-crisis procedures can cause anxiety and panic among bank customers. For example, the recent decision to initiate *resolution* mechanism in 2022 for a large commercial bank caused confusion and concern among the public. Such reactions from bank customers were likely due to their individual beliefs and knowledge about the implemented *resolution* procedure. Therefore, this article investigates the current perception of the Polish society regarding measures taken towards banks in crisis situations.

Keywords: banking crisis, financial stability, anti-crises procedures, *resolution* procedure

JEL Codes: G01, G21, G28, H12

Wstęp

Wybuch kryzysu bankowego ma niekorzystny wpływ na prawidłowe funkcjonowanie całego systemu finansowego, a także – potencjalnie – gospodarki realnej (Niczyporuk, Talecka 2011, s. 72–73). Z tego względu, konieczne jest podejmowanie działań zapobiegających pojawianiu się sytuacji kryzysowych, a w przypadku ich wystąpienia stosowanie odpowiednich środków zaradczych. Działania służące minimalizacji ryzyka wybuchu kryzysu są realizowane zarówno przez podmioty sektora bankowego, jak i publiczne instytucje finansowe, które dbają o utrzymanie stabilności systemu finansowego (Żukowska, Skibińska-Fabrowska 2018, s. 49). W zależności od rodzaju i skali problemów doświadczanych przez bank, stosowane są różne środki, których celem jest poprawa sytuacji finansowej danego podmiotu. Na wczesnym etapie problemów wykorzystuje się działania dyscyplinujące głównie o charakterze nadzorczym, których wyczerpanie skutkuje podjęciem decyzji o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji lub złożeniem wniosku o upadłość (Kościńska, Michalewicz, Pycka, Zdanowicz 2020, s. 12).

Procedura przymusowej restrukturyzacji (ang. *resolution*) jest relatywnie nowym rozwiązaniem stosowanym wobec banków zagrożonych upadłością (Kerlin 2015, s. 119–120). W Polsce reżim *resolution* został wprowadzony w 2016 roku¹ i zwykle dotyczył banków o mniejszej skali działalności. Jednak najbardziej aktualną decyzją o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji podjęto wobec dużego i rozpoznawalnego banku komercyjnego, którego upadłość mogłaby w poważnym stopniu wpłynąć na sytuację w sektorze finansowym². Ogłoszenie tej decyzji wzbudziło wiele kontrowersji i obaw w społeczeństwie, związanych z bezpieczeństwem środków deponowanych w bankach. Zróżnicowane reakcje klientów wynikały prawdopodobnie z ich indywidualnej percepcji oraz wiedzy w zakresie procedur stosowanych wobec banku zagrożonego upadłością. Celem niniejszego opracowania jest analiza postrzegania przez polskie społeczeństwo działań antykryzysowych stosowanych w sektorze bankowym.

1. Nastroje społeczne a stabilność sektora bankowego

Współczesny sektor bankowy stanowi sieć skomplikowanych powiązań pomiędzy jego uczestnikami, których kształt wpływa na stabilność systemu (Wyciślak 2012, s. 243). Ze względu na to, że banki zarządzają środkami powierzonymi im przez społeczeństwo, kluczową rolę odgrywa zachowanie wysokiego poziomu zaufania publicznego (Dobrzańska, Kosycarz, Pietrzak 2016, s. 20). Wobec tego działalność bankowa podlega nadzorowi, który poprzez ustanawianie regulacji i prowadzenie działań

¹ Dyrektywa BRR została zaimplementowana do prawodawstwa polskiego za pomocą ustawy z 10 czerwca 2016 roku o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym.

² Informacja o przyczynach i skutkach przymusowej restrukturyzacji wobec Getin Noble Bank S.A., <https://www.bfg.pl/wp-content/uploads/informacja-o-przyczynach-i-skutkach-1.pdf> (dostęp 16.07.2024).

kontrolnych względem banków przyczynia się do ochrony interesów klientów. Niekorzystnym zjawiskiem społecznym, które może wystąpić w wyniku utraty zaufania publicznego do banków, jest panika bankowa. Dzieje się tak w momencie, kiedy klienci banków w obawie o bezpieczeństwo swoich środków zaczynają wypłacać depozyty, co z kolei bardziej pogłębia sytuację kryzysową (Flejterski 2008, s. 17–18). Jedną z głównych przyczyn występowania nadmiernej paniki bankowej jest brak odpowiedniej wiedzy na temat funkcjonowania sektora bankowego, w szczególności działań i procedur podejmowanych w celu ograniczenia ryzyka wystąpienia kryzysu.

Kiedy sytuacja na rynku bankowym jest stabilna, znaczna część społeczeństwa nie interesuje się tematami związanymi z działaniami antykryzysowymi, ponieważ na co dzień nie mają oni z tym styczności (Dobrzańska, Kosycarz, Pietrzak 2016, s. 15–17). Dopiero w momencie, kiedy pojawiają się pierwsze oznaki kryzysu bankowego, społeczeństwo zaczyna w większym stopniu śledzić publikowane informacje. Jednak zazwyczaj brak znajomości podstawowych pojęć i nieuważne czytanie wiadomości może wprowadzać w błąd i powodować nieracjonalne zachowania (Niczyporuk, Talecka 2011, s. 72). O ile większość osób ma świadomość, że rynek bankowy podlega nadzorowi oraz, że środki deponowane w bankach są objęte systemem gwarantowania, to jednak pojęcie przymusowej restrukturyzacji nie jest powszechnie znane. Może to być spowodowane tym, że jest to procedura wprowadzona do polskiego porządku prawnego całkiem niedawno oraz objęła swoim zasięgiem tylko cztery podmioty. Brak znajomości procedury przymusowej restrukturyzacji, zasad i celów jej prowadzenia oraz odmienności w porównaniu z ogłoszeniem upadłości banku może prowadzić do wybuchów paniki wśród klientów problemowych banków, która może przenieść się na klientów innych podmiotów (Koleśnik 2019, s. 364–370).

2. Badanie świadomości społeczeństwa na temat działań podejmowanych wobec banków w obliczu kryzysu

2.1. Cel i opis przeprowadzonego badania

Głównym celem przeprowadzonej ankiety było ustalenie aktualnego stanu wiedzy polskiego społeczeństwa w zakresie mechanizmów stosowanych w sektorze bankowym na różnych etapach rozwoju kryzysu. Pytania zawarte w ankiecie dotyczyły więc zarówno działań prewencyjnych podejmowanych wobec banków w ramach nadzoru, jak i procedury przymusowej restrukturyzacji wdrażanej w obliczu zagrożenia upadłością banku. Pierwsza część kwestionariusza posłużyła do określenia indywidualnych cech respondentów, jak płeć, wiek, wykształcenie oraz aktualne miejsce zamieszkania. Poproszono również o zadeklarowanie, czy posiadane wykształcenie lub zawód są związane z bankowością, aby ustalić ewentualny wpływ tego czynnika na większy poziom wiedzy. W dalszej części ankiety zamieszczono stwierdzenia dotyczące subiektywnej oceny bezpieczeństwa sektora i zaufania do banków, a także postrzegania własnego poziomu świadomości respondentów w zakresie podejmo-

wanych działań anty kryzysowych. Uczestnicy wyrażali opinie na 5-stopniowej skali, mierzącej intensywność przekonań. Kolejny istotny element ankiety stanowiło pytanie wielokrotnego wyboru, pozwalające na ustalenie źródeł informacji, z których korzystają respondenci szukając informacji na temat sytuacji rynku bankowego. Ostatnia część kwestionariusza została poświęcona zbadaniu wiedzy ankietowanych w zakresie zapewnienia stabilności finansowej, nadzoru bankowego, stosowanych działań prewencyjnych oraz procedury przymusowej restrukturyzacji. Każda osoba, która otrzymała link do ankiety internetowej i wyraziła chęć udziału w badaniu, mogła anonimowo przystąpić do wypełniania kwestionariusza. Dobór grupy badawczej nastąpił więc w sposób losowy.

2.2. Profil respondentów

W ramach przeprowadzonego badania uzyskano odpowiedzi od 232 respondentów, z czego wyraźnie przeważającą część stanowiły osoby, których wykształcenie lub zawód nie są związane z bankowością (91%). Można więc stwierdzić, że uzyskane wyniki reprezentują grupę społeczeństwa, która nie powinna wykazywać ponadprzeciętnego poziomu wiedzy w zakresie funkcjonowania sektora bankowego.

Tabela 1. przedstawia strukturę wiekową grupy badawczej w uwzględnieniu płci.

Tabela 1. Struktura wieku respondentów według płci

Wiek	Kobiety	Mężczyźni	Razem
Poniżej 18 lat	7	1	8
18–26	24	13	37
27–35	16	10	26
36–45	22	15	37
46–55	25	10	35
56–65	41	20	61
Powyżej 65 lat	13	15	28
Razem	148	84	232

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Biorąc pod uwagę płeć ankietowanych, można dostrzec przeważający udział kobiet, które stanowią 64% ogółu grupy badawczej. Najbardziej liczną grupą wiekową, zarówno wśród kobiet jak i mężczyzn są osoby w wieku 56–65 lat, które stanowią łącznie 26% wszystkich ankietowanych. Na podstawie tabeli widzimy, że uczestni-

cy badania reprezentują cały przekrój grup wiekowych, co może wpłynąć na uzyskanie zróżnicowanych wyników, ze względu na odmienne przekonania i perspektywy w zależności od wieku.

Największa liczba ankietowanych ma wykształcenie wyższe, co stanowi 74% ogółu badanych. Wśród osób z wykształceniem wyższym 64% stanowią kobiety. Rozkład ten jest więc niemal identyczny w porównaniu do procentowego udziału wszystkich kobiet i mężczyzn w badaniu. Wyraźnie przeważający udział respondentów mających wykształcenie wyższe może mieć wpływ na potencjalnie większą poprawność udzielanych odpowiedzi oraz silniejszą subiektywność opinii, ze względu na zdobytą wiedzę i doświadczenie na przestrzeni wielu lat edukacji.

Respondentów poproszono również o określenie swojego miejsca zamieszkania, którego uwzględnienie daje pełniejszy obraz badanych kwestii oraz pozwala na bardziej rzetelną interpretację. Wśród ankietowanych największą grupę stanowią mieszkańcy miast do 50 tys. ludności, którzy reprezentują około 45% wszystkich badanych. Kolejną najbardziej liczną grupą są osoby zamieszkujące wieś (24% badanych) oraz mieszkańcy największych miast powyżej 500 tys. ludności (22% badanych). Natomiast najmniejszy odsetek badanych stanowią osoby zamieszkujące miasta od 50 tys. do 150 tys. ludności oraz miasta od 150 tys. do 500 tys. ludności, które łącznie reprezentują około 9% ogółu ankietowanych. Warto podkreślić dominujący udział mieszkańców mniejszych miast, którzy z założenia mogą być wystawiani na inne wpływy społeczne niż mieszkańcy największych miast.

3. Analiza wyników badania

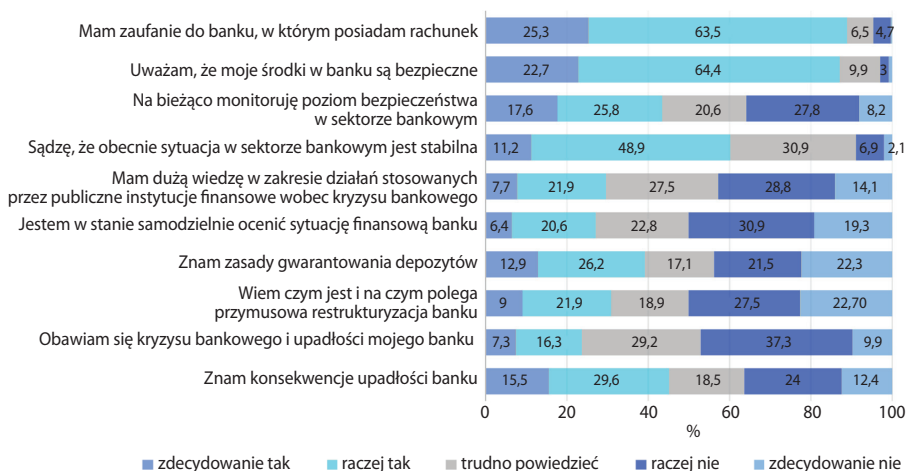
3.1. Ocena subiektywnych przekonań respondentów

Celem pierwszej części ankiety było określenie stopnia samoświadomości uczestników badania w zakresie stabilności sektora bankowego oraz tego, jak oceniają oni stan swojej wiedzy w badanym obszarze. Wobec tego zamieszczono określone stwierdzenia i poproszono o dokonanie subiektywnej oceny każdego z nich przy wykorzystaniu 5-stopniowej skali. Dzięki temu możliwe było dokonanie oceny indywidualnej percepcji oraz przekonań respondentów, co w pewnym stopniu pokazuje obraz nastrojów dominujących w społeczeństwie. Wyniki przedstawiono na rysunku 1.

Pierwszym obszarem poruszonym w tej części badania była kwestia zaufania do banku oraz poczucia bezpieczeństwa środków utrzymywanych na rachunku bankowym. Mimo że były to dwa oddzielne stwierdzenia, wykazały istotne podobieństwo w rozkładzie odpowiedzi. Może więc to wskazywać na zależność, że wysoki poziom zaufania do banku, w którym klienci posiadają rachunki, przekłada się na przekonanie o bezpieczeństwie przechowywanych w nim środków. 63,5% respondentów deklaruje, że raczej ma zaufanie do swojego banku oraz jest zdania, że utrzymywane w nim środki są raczej bezpieczne. Również istotna część uczestników badania

– około 25% ogółu, wskazała, że zdecydowanie ufają swojemu bankowi. Nieznacznie mniejszy odsetek – około 23% badanych, wyraziło przekonanie, że ich środki w banku są zdecydowanie bezpieczne. Jedynie niewielka część ankietowanych, w obu przypadkach jest to mniej niż 5% badanych, nie ma zaufania do swojego banku i boi się o utrzymywane depozyty. Można więc dojść do wniosku, że banki w Polsce umiejętnie kreują swój wizerunek tak, że klienci nie odczuwają obaw związanych z niebezpieczeństwem powierzanych środków. Wysoki poziom zaufania w stosunku do banku może również wynikać z tego, że klienci, dokonując wyboru banku, kierują się aspektem wiarygodności i stabilnej sytuacji danego podmiotu, dlatego później wyrażają takie przekonania (Koleśnik 2011, s. 59).

Rysunek 1. Stanowisko respondentów względem zamieszczonych w badaniu stwierdzeń

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Przechodząc do kwestii percepcji stabilności sektora bankowego, poproszono ankietowanych o określenie częstotliwości monitorowania przez nich obecnej sytuacji na rynku bankowym oraz dokonanie oceny ogólnego poziomu bezpieczeństwa w sektorze. Najwięcej osób, około 28% respondentów, zadeklarowało, że raczej nie śledzi regularnie poziomu bezpieczeństwa w sektorze bankowym. Jednak grupa osób stanowiących prawie 26% wskazała, że raczej stara się monitorować aktualną sytuację na rynku bankowym, aby być na bieżąco. Można więc dostrzec pewną rozbieżność w prezentowanych poglądach, ponieważ obie te grupy są prawie jednakowo liczne, a reprezentują odmienne stanowiska. Przechodząc do kwestii oceny stabilności na rynku bankowym, prawie 49% respondentów postrzega go jako raczej stabilny. Kolejną najbardziej liczną grupą osób, stanowiącą około 31% ogółu, stwierdza, że trudno jest jednoznacznie określić, czy sytuacja w sektorze bankowym jest obecnie stabilna. Można zatem zaobserwować, że znaczna część osób ankietowanych ocenia, że

prawdopodobieństwo zachwiała na rynku bankowym jest raczej niewielkie, co może być również związane z wysokim poziomem zaufania i poczuciem bezpieczeństwa wobec banku, omówionym wyżej. Warto jednak podkreślić, że odsetek osób, które na bieżąco monitorują poziom bezpieczeństwa w sektorze bankowym, jest mniejszy niż osób, postrzegających sytuację jako stabilną.

Kolejnym aspektem podlegającym ocenie respondentów w tej części ankiety było postrzeżenie własnej wiedzy w zakresie działań antykryzysowych podejmowanych przez publiczne instytucje finansowe w celu zapewnienia stabilności sektora bankowego. Prawie 29% ankietowanych uważa, że ich poziom wiedzy na ten temat jest raczej nieduży. Podobny odsetek osób, stanowiących 27,5% ogółu, stwierdza że trudno jest im ocenić swoją wiedzę w zakresie procedur antykryzysowych stosowanych wobec banków. Można więc wnioskować, że ankietowani postrzegają swój stan wiedzy na temat przedmiotu przeprowadzanego badania w głównej mierze jako niski.

W dalszej kolejności zbadano stanowisko ankietowanych względem swoich umiejętności dokonania samodzielnej oceny sytuacji finansowej danego banku. W rezultacie można zaobserwować, że prawie 31% uczestników badania stwierdza, że raczej nie jest w stanie przeprowadzić takiej analizy. Nieco ponad 20% badanych sądzi, że raczej ma umiejętności pozwalające na wydanie opinii w tym zakresie po przeprowadzeniu samodzielnej analizy. Z drugiej strony podobny odsetek ankietowanych (ponad 19% ogółu) stwierdza, że zdecydowanie nie jest w stanie dokonać indywidualnej oceny sytuacji finansowej banku. Rozkład stanowisk respondentów względem tego stwierdzenia nie jest więc wysoce zróżnicowany, lecz można dostrzec wyraźnie najmniejszy udział osób, które zdecydowanie są pewne tego, że potrafią samodzielnie ocenić kondycję finansową banku.

Natomiast w kontekście znajomości zasad gwarantowania depozytów najbardziej liczna grupa – ponad 26% wszystkich ankietowanych, ocenia, że raczej ma wiedzę w tym aspekcie. Najmniejsza część respondentów, czyli niecałe 13% ogółu, zdecydowanie wie, jak funkcjonuje system gwarantowania depozytów. Osoby, które raczej nie znają lub zdecydowanie nie znają zasad gwarantowania depozytów, stanowią łącznie prawie 44% wszystkich badanych, a więc nieco więcej niż ogół osób, pozytywnie oceniających swoją wiedzę w tym zakresie (w sumie 39% ankietowanych). Można również przypuszczać, że większość społeczeństwa jest w stanie pobieżnie wyjaśnić, z czym wiąże się system gwarantowania depozytów, natomiast nie zna zasad jego funkcjonowania.

Ogólnie zakłada się, że system gwarantowania depozytów³ jest mechanizmem bardziej znanym w społeczeństwie niż procedura przymusowej restrukturyzacji, m.in. ze względu na dłuższe funkcjonowanie. Warto zatem przyjrzeć się, jak respondenci oceniają swój poziom znajomości pojęcia przymusowej restrukturyzacji i zasad jej przeprowadzania. Największy odsetek badanych – 27,5% ogółu deklaruje, że

³ Do dnia 8 października 2016 r. system gwarantowania depozytów funkcjonował na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym (Dz.U. z 2014 r. poz. 1866, z późn. zm.).

raczej nie zna tego terminu i przebiegu procedury przymusowej restrukturyzacji. Można więc stwierdzić, że pojęcie to jest mniej znane niż gwarantowanie depozytów. Co więcej, prawie 23% jest zdania, że zdecydowanie nie ma wiedzy w temacie przymusowej restrukturyzacji. Sumując liczebność tych grup, około 50% ankietowanych deklaruje, że raczej nie wie lub zdecydowanie nie wie, na czym polega przymusowa restrukturyzacja. Porównując ten odsetek do grupy osób raczej lub zdecydowanie znających to pojęcie, która stanowi łącznie około 31%, można zauważyć, że wiedza dotycząca procedury przymusowej restrukturyzacji jest mniej powszechna niż zasady gwarantowania depozytów.

Ostatnia część zamieszczonych stwierdzeń podlegających ocenie respondentów dotyczyła zagadnienia upadłości banku. Respondenci mieli wskazać, w jakim stopniu obawiają się ryzyka wybuchu kryzysu bankowego, a co za tym idzie, możliwości upadłości banku, w którym trzymają swoje środki. Dodatkowo, poproszono również o wskazanie poziomu znajomości konsekwencji związanych z upadłością banku. Największa grupa uczestników badania – ponad 37% ogółu, wskazała, że raczej nie ma obaw związanych z wybuchem kryzysu bankowego. Może być to związane z zaprezentowanymi wyżej przekonaniem, dotyczącymi wysokiego poziomu zaufania do banków, a także wyrażaną opinią o stabilności sektora bankowego. Istotną część respondentów – ponad 29% ogółu, wskazuje, że trudno jest im określić swój poziom niepokoju, co również wiąże się z pytaniem o stabilność sektora, które zostało ocenione w taki sam sposób przez bardzo podobny odsetek ankietowanych. Natomiast znaczna część respondentów, stanowiąca prawie 30% wszystkich uczestników badania, wyraża przekonanie, że raczej zna skutki upadłości banku. Najmniejsza grupa osób, wskazuje, że zdecydowanie nie wie, jakie są konsekwencje upadłości banku, dlatego też można przypuszczać, że znajomość tego tematu dla ankietowanych jest dość istotna.

3.2. Identyfikacja źródeł informacji na temat sytuacji rynku bankowego

Postępująca digitalizacja społeczeństwa determinuje praktycznie nieograniczony dostęp do informacji. Niewątpliwie jest to pozytywne zjawisko, jednak może prowadzić do pogłębiania się tzw. szumu informacyjnego (Smaga 2014, s. 129–130). Ustalenie, skąd respondenci najczęściej czerpią informacje na temat sytuacji sektora bankowego, jest istotne dla lepszego zrozumienia kontekstu ich odpowiedzi oraz przedstawianych opinii. Na rysunku 2. przedstawiono najczęściej wskazywane źródła czerpania informacji o sytuacji rynku bankowego, przy czym respondenci mieli możliwość wyboru więcej niż jednej odpowiedzi.

Rysunek 2. Źródła informacji na temat sytuacji rynku bankowego używane przez ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Źródłem informacji najczęściej wskazywanym przez ankietowanych (ponad 42%) są strony internetowe, do których w badanym kontekście można zaliczyć np. portale finansowe. Może to wynikać z szerokiego spektrum tematów poruszanych na tego typu stronach internetowych oraz łatwego i szybkiego dostępu do nich. Jednak warto podkreślić, że publikowane treści często są formułowane w taki sposób, aby przyciągnąć uwagę jak największego grona odbiorców, z czego portale finansowe czerpią zyski. Czytając artykuły publikowane w Internecie, warto więc mieć na uwadze, że niektóre treści mogą być w dużym stopniu ukierunkowane na przyciągnięcie uwagi odbiorców, zamiast na przekazywanie rzetelnych informacji. Istotną część respondentów, stanowiącą prawie 38% ogółu, deklaruje, że pozyskuje wiadomości na temat sytuacji sektora bankowego z artykułów prasowych. Można więc przypuszczać, że według ankietowanych źródła prasowe są bardziej wiarygodne od internetowych, ze względu na to, że nie mogą być tak łatwo zmodyfikowane lub usunięte jak te wirtualne. Duży odsetek ankietowanych preferuje zdobywać informację poprzez interakcję z innymi osobami. Może być to zarówno rozmowa z rodziną i znajomymi, którzy mają wykształcenie lub zawód związany ze sferą bankowości, lub bezpośrednio z pracownikami banku. Obie te grupy są prawie jednakowo liczne i reprezentują po około 36% wszystkich badanych. Może być to sygnałem, że respondenci cenią sobie autorytet oraz wiedzę osób i jest to dla nich wiarygodne źródło informacji na temat sytuacji sektora bankowego. Prawie 33% ankietowanych wybiera wiadomości telewizyjne jako źródło informacji na temat sektora bankowego. Jest to więc wciąż popularny i chętnie wykorzystywany przez społeczeństwo sposób na zgłębianie wiedzy w kwestiach gospodarczych. Względnie dużą popularnością cieszą się również strony internetowe banków (wskazywane przez prawie 27% badanych), a także media społecznościowe (wskazywane przez

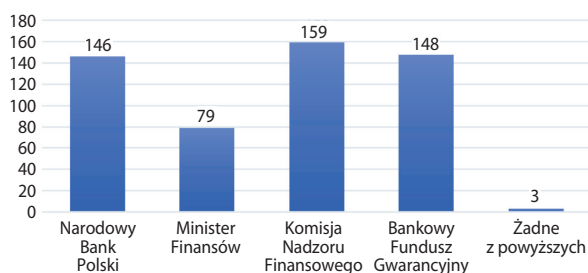
18% badanych). Jednak warto zwrócić uwagę, że w przypadku poszukiwania informacji na temat sektora bankowego media społecznościowe należą do jednych z najbardziej wybieranych sposobów. Jest to ciekawe spostrzeżenie, ponieważ obecnie wiele informacji dociera do użytkowników właśnie za pomocą tego kanału. Prawdopodobnie może wynikać to z tego, że użytkownicy mediów społecznościowych poszukują za ich pomocą innego rodzaju treści. Strony internetowe publicznych instytucji finansowych wskazało niecałe 16% ankietowanych, a warto podkreślić, że jest to jedno z najbardziej wiarygodnych źródeł informacji. Najmniej osób korzysta ze sprawozdań finansowych banków – jedynie około 7% wszystkich respondentów. Może być to związane z trudnościami w odczytaniu i zrozumieniu przekazywanych w sprawozdaniach informacji oraz tym, że dla przeciętnej odbiorcy mogą wydawać się one skomplikowane.

3.3. Postrzeganie sieci bezpieczeństwa finansowego oraz działań nadzorczych

Finansowe instytucje publiczne podejmują działania zapobiegające wystąpieniu wstrząsów i zaburzeń w sektorze bankowym, a także realizują określone zadania w trosce o środki obywateli. Działalność bankowa podlega bardziej restrykcyjnym regulacjom niż inne typy działalności (Alińska 2011/2012, s. 92–94).

W przeprowadzonej ankiecie poproszono respondentów, aby wskazali, które z wymienionych instytucji należą do sieci bezpieczeństwa finansowego w Polsce. Pytanie miało charakter wielokrotnego wyboru, co pozwoliło na określenie, która z instytucji jest najczęściej wskazywana przez społeczeństwo jako ta dbająca o stabilność systemu. Rozkład wskazań respondentów zaprezentowano na rysunku 3.

Rysunek 3. Sieć bezpieczeństwa finansowego w Polsce według ankietowanych

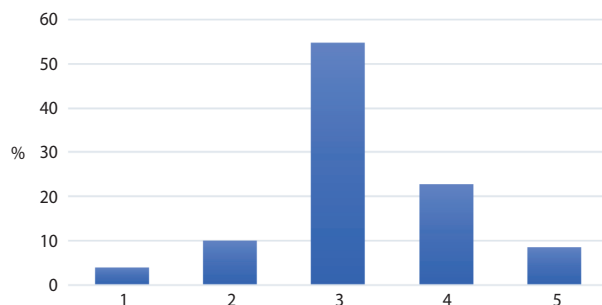

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Na wstępie należy zaznaczyć, że sieć bezpieczeństwa obejmuje wszystkie wymienione w pytaniu instytucje, czyli Narodowy Bank Polski, Ministerstwo Finansów, Komisję Nadzoru Finansowego i Bankowy Fundusz Gwarancyjny⁴. W pełni poprawnej odpowiedzi, czyli wyboru wszystkich czterech opcji, udzieliło prawie 22% wszystkich ankietowanych. Pozostała część respondentów odpowiadała na pytanie w części poprawnie, zaznaczając mniej niż cztery opcje. Wyboru tylko jednej odpowiedzi dokonało prawie 32% respondentów, wśród których najczęściej, czyli w ponad 36% przypadków, zaznaczano Narodowy Bank Polski. Ogółem, najwięcej wskazań respondentów uzyskała Komisja Nadzoru Finansowego, którą wybrało 159 osób, czyli 68,5% wszystkich uczestników badania. Najmniej wskazań uzyskało Ministerstwo Finansów, co może świadczyć, że jest w mniejszym stopniu postrzegane jako element sieci bezpieczeństwa finansowego niż pozostałe należące do niej instytucje.

Uczestników badania poproszono również o dokonanie oceny działań podejmowanych przez sieć bezpieczeństwa finansowego na rzecz zapewnienia stabilności w sektorze bankowym. W tym celu wykorzystano 5-stopniową skalę, która pozwoliła ankietowanym na liczbowe wyrażenie swoich przekonań (wartość 5 stanowiła najwyższą ocenę). Opinię respondentów pokazuje rysunek 4.

Rysunek 4. Ocena działań podejmowanych przez sieć bezpieczeństwa finansowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Największa część respondentów, stanowiąca prawie 55% ogółu, oceniła działania podejmowane przez sieć bezpieczeństwa na rzecz utrzymania stabilności sektora bankowego jako średnie (ocena 3). Kolejny największy odsetek ankietowanych, czyli prawie 23%, ocenił je jeszcze wyżej. Jedynie łącznie około 14% ankietowanych przyznała wspomnianym działaniom niższą wartość (ocena 1 i 2). Średnia arytmetyczna dokonanych ocen wyniosła 3,22. Można zatem stwierdzić, że skuteczność działań sieci bezpieczeństwa finansowego jest przez znaczną większość osób postrzegana raczej pozytywnie. Uzyskane wyniki są potwierdzeniem przekonań wy-

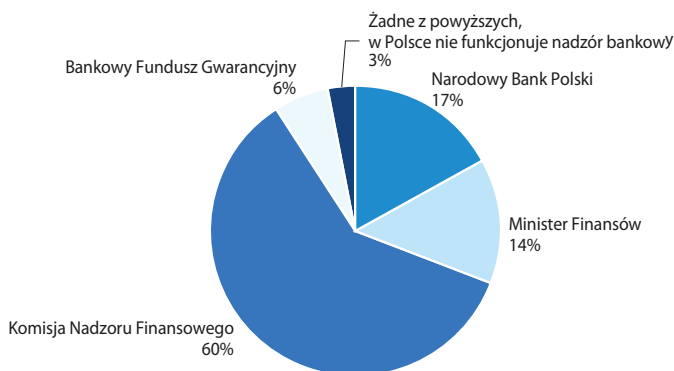
⁴ Komitet Stabilności Finansowej, Informacja o działalności Komitetu Stabilności Finansowej w zakresie nadzoru makroostrożnościowego w 2020 r., Warszawa 2021, s. 77, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/08/informacja-roczna-KSF-M-2020-1.pdf> (dostęp 16.07.2024).

rażonych przez respondentów w pierwszej części ankiety, w której to ocenili, że aktualnie sytuacja w sektorze bankowym jest raczej stabilna. Jednakże działania na rzecz stabilności finansowej w opinii respondentów mogą zostać jeszcze ulepszone, ponieważ jedynie niecałe 9% przyznało im najwyższą ocenę.

W dalszej części ankiety zbadano również ogólne kwestie związane z regulacjami w sektorze bankowym oraz znajomość organu ustawowo sprawującego nadzór bankowy w Polsce. Znacznie przeważająca grupa uczestników badania, stanowiąca 63% ogółu, uważa, że działalność bankowa podlega szczególnym regulacjom ostrożnościowym. Natomiast pozostali (37% ankietowanych) są zdania, że banki są objęte takimi samymi regulacjami jak inne podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Jedynie jedna osoba wskazała, że działalność bankowa nie jest w żaden sposób regulowana. Uzyskane wyniki pokazują więc, że respondenci mają dużą świadomość tego, że banki działają w ramach specjalnych ograniczeń, a ich działalność jest kontrolowana w większym stopniu niż inne.

W dalszej kolejności zapytano respondentów, jaki organ ustawowo sprawuje nadzór bankowy w Polsce. Wyniki zostały zaprezentowane na rysunku 5.

Rysunek 5. Organ sprawujący nadzór bankowy w Polsce zdaniem ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Około 60% ankietowanych dokonało prawidłowego wyboru wskazując, że organem sprawującym nadzór bankowy w Polsce jest Komisja Nadzoru Finansowego. W drodze ustawy z 2006 roku ustalono, że jest to jedyny organ, który ma kompetencje w tym zakresie. Kolejną najbardziej liczną grupą osób, stanowiącą około 17% wszystkich respondentów, wskazała na Narodowy Bank Polski jako na organ nadzoru bankowego. Może to wynikać z tego, że przed dokonaną reformą NBP miał pewne kompetencje związane z nadzorem. Natomiast nieco ponad 14% uczestników badania odpowiedziało, że Minister Finansów jest organem odpowiedzialnym za nadzór bankowy. Nieznaczny odsetek osób wybrał Bankowy Fundusz Gwarancyjny lub był zdania, że w Polsce nie wyznaczono organu sprawującego nadzór nad

sektorem bankowym. Podsumowując, przeważająca część ankietowanych trafnie wybrała organ nadzoru bankowego w Polsce, co może wskazywać na relatywnie dużą świadomość uczestników badania w tym zakresie.

Utrzymanie stabilności finansowej w sektorze bankowym jest również celem realizowanym przez indywidualne podmioty należące do tego rynku. Banki mają bowiem obowiązek regularnie monitorować swoją sytuację finansową, przekazywać rzetelnie przygotowane informacje do organu nadzoru, a w razie wykrycia jakichkolwiek oznak kryzysu ich powinnością jest podjęcie dalszych działań (Iwanicz-Drozdowska 2017, s. 82–84). Kolejne pytanie zadane respondentom dotyczyło więc świadomości na temat tego, czy banki mogą samodzielnie podejmować działania zapobiegające wystąpieniu niekorzystnej sytuacji. Miało to na celu sprawdzenie, w jaki sposób ankietowani postrzegają restrykcyjność funkcjonującego nadzoru bankowego oraz zadania banków na rzecz utrzymania stabilności systemu. Znaczna większość ankietowanych, stanowiąca około 83% ogółu, odpowiedziała że banki mają możliwość podejmowania samodzielnych działań, których celem jest uniknięcie niekorzystnych okoliczności prowadzących do sytuacji kryzysowej. Pozostała część uczestników badania była zdania, że banki nie dysponują taką opcją działań. Taki rozkład odpowiedzi wskazuje na to, że ankietowani są świadomi, że nie tylko organ nadzoru bankowego dąży do uniknięcia sytuacji kryzysowej w sektorze, ale również banki podejmują tego typu działania we własnym zakresie.

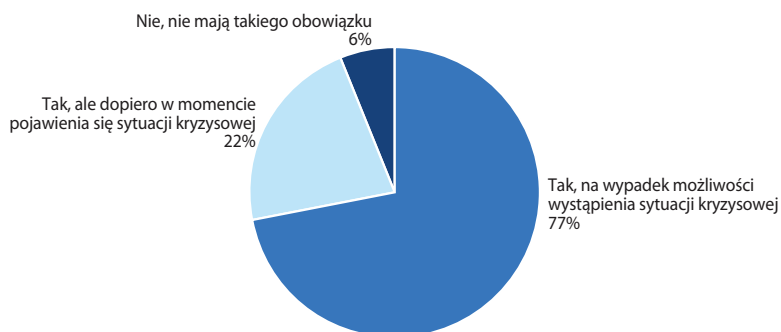
Jednym z istotnych obowiązków banków w zakresie działań prewencyjnych jest przygotowywanie planów naprawy⁵. Określają one strategię postępowania w sytuacji, kiedy pojawi się zagrożenie kryzysem. Natomiast tworzenie planów naprawy następuje w warunkach kiedy bank nie doświadcza żadnych problemów, biorąc pod uwagę potencjalne niekorzystne zdarzenia i wskazując określone metody działania. Takie rozwiązanie ma stanowić większe zabezpieczenie banków przed ryzykiem wybuchu i rozprzestrzeniania się kryzysu (Szczepańska, Dobrzańska, Zdanowicz 2015, s. 60–61). Poproszono więc respondentów o określenie, czy banki mają obowiązek przygotowywania planów naprawy oraz, w jakich okolicznościach to następuje. Wyniki zaprezentowano na rysunku 6.

Na podstawie przedstawionego wykresu można stwierdzić, że przeważająca część ankietowanych (72% ogółu) dokonała poprawnego wyboru, odpowiadając, że banki mają obowiązek przygotowywania planów naprawy, w których określają strategię działania na wypadek pojawienia się sytuacji kryzysowej, a więc tworzą je jeszcze przed wystąpieniem problemów. Znacznie mniejsza grupa osób – około 22% wszystkich ankietowanych, wskazała, że owszem banki są zobowiązane do przygotowywania planów naprawy, lecz dopiero w momencie, kiedy pojawią się problemy i zagrożenie kryzysem. Natomiast jedynie 6% badanych uważa, że na banki nie nałożono w ogóle takiego obowiązku. Otrzymane wyniki ukazują, że istotna większość ankietowanych jest świadoma tego, że banki przygotowują się na

⁵ Regulacje związane z obowiązkiem przygotowywania planów naprawy zostały zawarte w dyrektywie BRR.

możliwość wystąpienia kryzysu, aby móc podjąć skuteczne działania w przypadku takiej konieczności. Biorąc pod uwagę wszystkie odpowiedzi respondentów należące do tej części ankiety, można stwierdzić, że ankietowani dysponują dość dużą wiedzą w zakresie zawartych w badaniu kwestii dotyczących nadzoru bankowego, ponieważ większość wskazań była poprawna.

Rysunek 6. Obowiązek przygotowywania planów naprawy przez banki zdaniem ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

3.4. Wiedza na temat procedury przymusowej restrukturyzacji

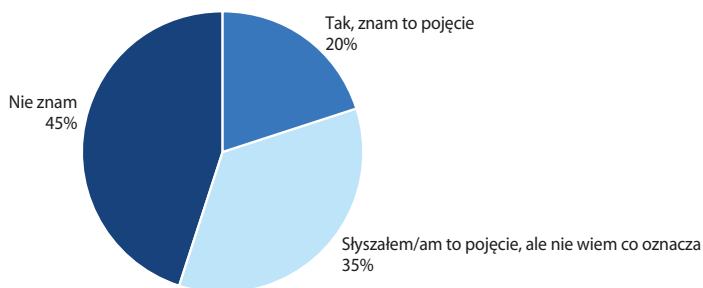
Dotychczas (stan na lipiec 2024 r.) w polskim sektorze bankowym decyzję o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji (ang. *resolution*) podjęto czterokrotnie. Biorąc pod uwagę, że procedura ta została zaimplementowana do polskiego porządku prawnego w 2016 roku, można dostrzec, że nie jest to częsty proces. Decyzja o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji jest bowiem podejmowana tylko po spełnieniu określonych w ustawie przesłanek⁶. Jedną z nich jest m.in. zagrożenie upadłością banku, czemu procedura *resolution* ma zapobiec. Wprowadzenie mechanizmu przymusowej restrukturyzacji banków było bowiem odpowiedzią na pogłębiający się kryzys spowodowany licznymi upadłościami banków, w tym szczególnie tych o dużym znaczeniu dla systemu (Kerlin 2015, s. 119–120). Aktualnie sytuacja w sektorze bankowym jest postrzegana jako stabilna, co potwierdzają również wyniki niniejszej ankiety. Z tego powodu można przypuszczać, że zainteresowanie społeczeństwa procedurą przymusowej restrukturyzacji jest małe. Jednak rozpoczęte w 2022 roku postępowanie restrukturyzacyjne wobec dużego banku komercyjnego sprawiło, że procedura ta zyskała na popularności, lecz jedynie w niewielkim stopniu. Przeprowadzona ankieta miała na celu sprawdzenie hipotezy dotyczącej tego, że wiedza społeczeństwa na temat procedury przymusowej restrukturyzacji

⁶ Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2022 r. poz. 2253).

jest nieduża. Zakres umieszczonych w ankiecie pytań obejmował przede wszystkim znajomość pojęcia *resolution*, organ odpowiedzialny za jej przeprowadzenie, ogólne zasady i stosowane instrumenty.

Pierwsze pytanie zawarte w tej części kwestionariusza miało na celu sprawdzenie, czy ankietowani znają pojęcie przymusowej restrukturyzacji (por. rys. 7).

Rysunek 7. Znajomość pojęcia przymusowej restrukturyzacji wśród ankietowanych

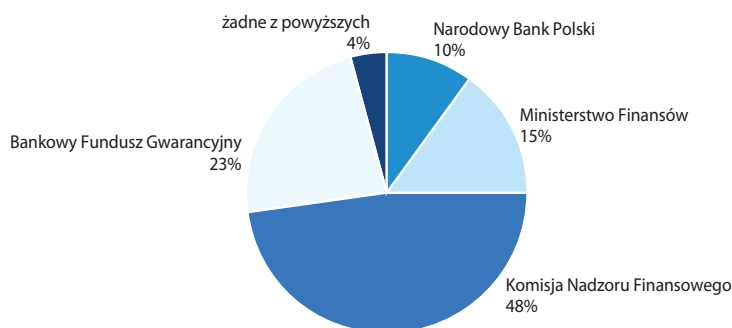
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Na podstawie otrzymanych wyników można dostrzec, że większość ankietowanych, stanowiąca około 45% wszystkich respondentów, nie zna pojęcia przymusowej restrukturyzacji. Mniejsza grupa osób, czyli około 35% ogółu, przyznaje, że spotkała się kiedyś z tym terminem, lecz nie wie, jakie jest jego znaczenie. Zaledwie 20% uczestników badania deklaruje, że zna pojęcie przymusowej restrukturyzacji. Opierając się na uzyskanych odpowiedziach, można stwierdzić, że istnieje potrzeba szerszego rozpropagowania terminu przymusowej restrukturyzacji wśród społeczeństwa.

Wobec banku zagrożonego upadłością istnieją dwie możliwości postępowania. Po spełnieniu określonych przesłanek, w tym m.in. stwierdzeniu, że podjęcie działań jest konieczne dla dobra interesu publicznego, podejmowana jest decyzja o wszczęciu procedury *resolution*. (Szczepańska, Dobrzańska, Zdanowicz 2015, s. 25–26). Natomiast w innych przypadkach, kiedy interes publiczny nie jest zagrożony, wnioskuje się o przeprowadzenie postępowania upadłościowego. Mechanizm procedury *resolution* a likwidacji banku w drodze upadłości istotnie się różnią. Z tego powodu zapytano ankietowanych, czy uważają, że oba te pojęcia można uznać za synonimy. Znaczna większość ankietowanych, stanowiąca blisko 82% ogółu, wskazała że pojęcie przymusowej restrukturyzacji nie jest tożsame z pojęciem likwidacji banku w drodze upadłości, tak więc odpowiedzieli poprawnie. Na tle tak kształtujących się wyników można stwierdzić, że mimo niedużej znajomości pojęcia przymusowej restrukturyzacji, potwierdzonej w poprzednim pytaniu, ankietowani wiedzą lub trafnie przypuszczają, że różni się ona od likwidacji banku w drodze upadłości.

Podjęcie decyzji o rozpoczęciu przymusowej restrukturyzacji należy do kompetencji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego, który został wyznaczony jako organ *resolution* (Jastrzębski, Machalski 2022, s. 89). W kolejnym pytaniu sprawdzono wiedzę ankietowanych w zakresie tego, która z wymienionych publicznych instytucji finansowych jest odpowiedzialna za rozpoczęcie oraz wdrożenie postępowania restrukturyzacyjnego wobec banku. Przed wprowadzeniem procedury przymusowej restrukturyzacyjnej do polskiego ustawodawstwa, Bankowy Fundusz Gwarancyjny realizował jedynie zadania związane z systemem gwarantowania depozytów. Natomiast obecnie pełni on funkcję zarówno organu odpowiedzialnego za środki objęte gwarancjami, jak również organu *resolution*. Zamieszczone pytanie miało na celu sprawdzenie, czy ankietowani mają świadomość w zakresie tego drugiego obszaru działalności Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Udzielone przez nich odpowiedzi przedstawia rysunek 8.

Rysunek 8. Organ odpowiedzialny za procedurę *resolution* w Polsce zdaniem respondentów

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

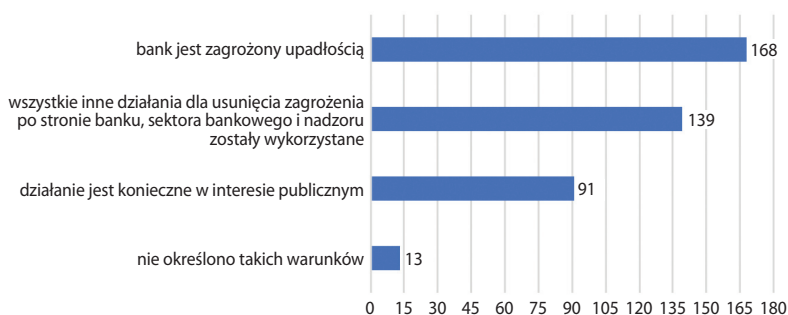
Według znaczącej części respondentów, stanowiących ponad 48% ogółu, organem przymusowej restrukturyzacji w Polsce jest Komisja Nadzoru Finansowego. Jest to błędne przekonanie, które może wynikać ze sprawowanego przez nią nadzoru bankowego. Warto przypomnieć, że w innym pytaniu ankiety około 60% respondentów wiedziało, że KNF sprawuje nadzór bankowy, co mogło zostać błędnie powiązane z procedurą przymusowej restrukturyzacji. Natomiast około 23% ankietowanych dokonało prawidłowego wskazania, wybierając Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako organ *resolution*. Pokazuje to więc, że istnieje potrzeba zwiększenia świadomości w społeczeństwie na temat organu rzeczywiście realizującego zadania dotyczące przymusowej restrukturyzacji. Mniejszy odsetek osób, stanowiący około 15% wszystkich uczestników badania, wskazał na Ministerstwo Finansów, zaś tylko 10% ogółu wybrało Narodowy Bank Polski. Można zatem stwierdzić, że te finansowe instytucje publiczne nie są zbyt często kojarzone z pojęciem przymusowej restrukturyzacji. Zwiększenie świadomości na temat organu *resolution* jest również istotne ze względu na to, że właśnie na stronie internetowej Bankowego Funduszu

Gwarancyjnego można znaleźć rzetelne treści w zakresie przymusowej restrukturyzacji. Należą do nich m.in. komunikaty informujące o wszczęciu procedury wraz z opisem skutków dla klientów banku oraz ogólne publikacje edukujące w zakresie przymusowej restrukturyzacji. Brak wiedzy na temat organu *resolution* zmniejsza prawdopodobieństwo, że zainteresowane osoby będą szukać informacji na stronie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego.

Przymusowa restrukturyzacja jest postępowaniem administracyjnym stanowiącym alternatywę dla likwidacji w drodze upadłości sprawowanej na drodze sądowej. Wskazuje się wiele zalet takiego rozwiązania, m.in. przyspieszenie procesu, co minimalizuje również utratę wartości aktywów oraz działanie w interesie publicznym (Szczepańska, Dobrzańska, Zdanowicz 2015, s. 25–26). Zapytano więc ankietowanych, czy procedura przymusowej restrukturyzacji jest realizowana w formie postępowania sądowego. Zaledwie różnica dwóch głosów (51% wszystkich ankietowanych) daje przewagę opcji głoszącej, że procedura przymusowej restrukturyzacji nie jest realizowana na drodze sądowej. Biorąc pod uwagę, że w omawianym pytaniu były jedynie dwie możliwości do wyboru, można przypuszczać, że większość respondentów wskazała prawidłową odpowiedź przypadkowo. Istotne jest więc, aby poszerzać wiedzę na temat cech przymusowej restrukturyzacji i podkreślać, że nie wymaga ona postępowania sądowego.

Jak zostało wspomniane przy okazji omawiania wyników w poprzednich pytaniach, decyzja o rozpoczęciu przymusowej restrukturyzacji jest podejmowana po spełnieniu określonych przesłanek wymienionych w ustawie. W kolejnym pytaniu poproszono ankietowanych o wskazanie przesłanek, które według nich są konieczne do podjęcia decyzji o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji (zob. rys. 9).

Rysunek 9. Przesłanki, których spełnienie jest konieczne do rozpoczęcia procedury *resolution* zdaniem ankietowanych

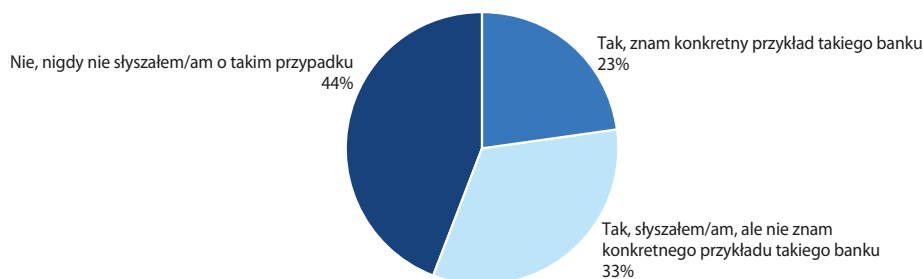
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Ze względu na to, że było to pytanie wielokrotnego wyboru, respondenci mieli możliwość wskazania maksymalnie trzech opcji, ponieważ ostatnia z nich wyklucza pozostałe. Ankietowani, którzy udzielili poprawnej odpowiedzi wybierając wszystkie

trzy wymienione przesłanki, stanowili ponad 28% ogółu badanych. Wśród ankietowanych, którzy zdecydowali się na zaznaczenie tylko jednej opcji, największa część czyli ponad 27% osób, wskazała na kryterium zagrożenia upadłością. Na podstawie wykresu widać również, że ta opcja zyskała ogółem najwięcej głosów od wszystkich respondentów, niezależnie od tego, ile odpowiedzi zaznaczali. Co ciekawe, w grupie osób wskazującej tylko jeden wariant odpowiedzi, zaledwie 2% wybrało konieczność działania w interesie publicznym. Uczestnicy badania, którzy wybierali dwie opcje, lecz w różnych konfiguracjach, stanowili łącznie około 18% wszystkich ankietowanych. Natomiast zaledwie 6% ogółu respondentów była zdania, że kwestia przesłanek koniecznych do podjęcia decyzji o wszczęciu przymusowej restrukturyzacji nie została jak dotąd uregulowana. Uzyskane wyniki dowodzą, że respondenci w głównej mierze są świadomi, że organ *resolution* działa w ramach ustalonych wytycznych, lecz uporządkowanie wiedzy posiadanej przez ankietowanych w tym zakresie mogłoby okazać się słuszne.

W dalszej części ankiety zbadano znajomość konkretnego przykładu banku objętego procedurą *resolution* oraz indywidualnych doświadczeń respondentów związanych z wdrożeniem tego mechanizmu. Dzięki temu można dostrzec, jak duża grupa ankietowanych miała bezpośrednią lub pośrednią styczność z przymusową restrukturyzacją, co pozwala również na oszacowanie skali jej oddziaływania na społeczeństwo (zob. rys. 10).

Rysunek 10. Znajomość przykładu banku objętego procedurą *resolution* wśród ankietowanych

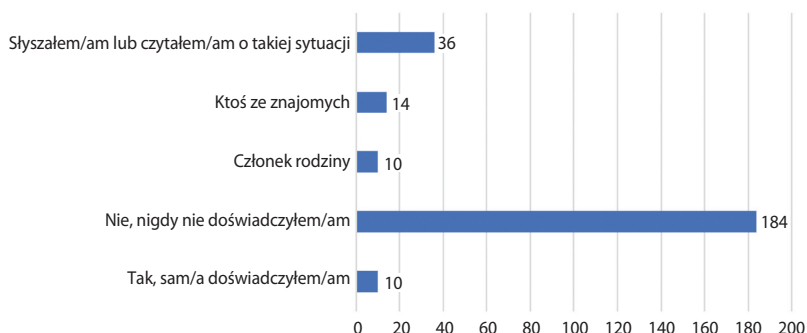

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Najmniejsza część respondentów, stanowiąca około 23% ogółu badanych, zadeklarowała, że zna określony przykład banku, który został poddany procedurze przymusowej restrukturyzacji. Pozostały odsetek ankietowanych nie jest w stanie przywołać konkretnej nazwy takiego podmiotu. 33% wszystkich respondentów stwierdziło, że słyszeli kiedyś o przypadku wdrażania procedury *resolution*, lecz nie potrafią podać konkretnego przykładu takiego podmiotu. Natomiast największa część ankietowanych, stanowiąca 44% ogółu ankietowanych, nie słyszała o żadnym przypadku zastosowania procedury *resolution*. Można więc wnioskować, że uczestnicy badania w głównej mierze nie mieli jakiegokolwiek styczności z przymusową

restrukturyzacją. Kolejne pytanie miało więc na celu przeanalizowanie, w jakim stopniu ankietowani oraz członkowie ich rodzin i znajomi doświadczyli sytuacji dotyczącej zastosowania procedury *resolution*. Pytanie miało formę wielokrotnego wyboru, a na rysunku 11 zawarto ogólną liczbę wskazań każdej z opcji.

Rysunek 11. Doświadczenia respondentów dotyczące zastosowania procedury *resolution*

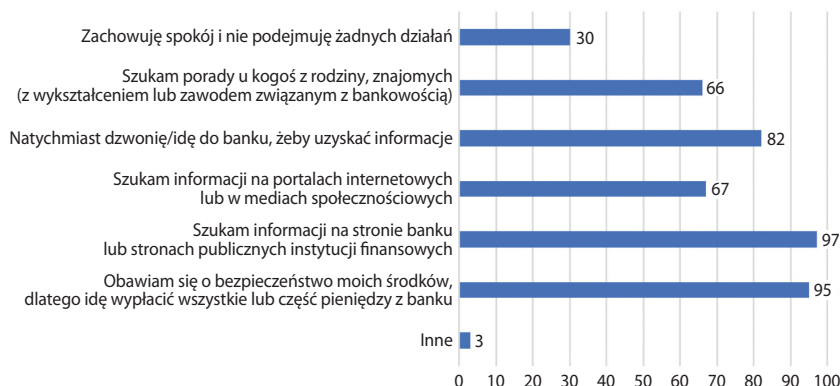

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Mimo że było to pytanie wielokrotnego wyboru, aż 92% ankietowanych zaznaczyło tylko jedną odpowiedź. Pozostali wybierali najczęściej dwie opcje, wskazując różne konfiguracje przedstawionych możliwości, jednak były to pojedyncze osoby. W zdecydowanej większości, stanowiącej 79% wszystkich respondentów, uczestnicy badania zadeklarowali, że nigdy nie doświadczyli sytuacji związanej z przymusową restrukturyzacją. Niecałe 16% wszystkich ankietowanych stwierdziło, że słyszało lub czytało o sytuacji przeprowadzenia przymusowej restrukturyzacji. Osoby, które bezpośrednio doświadczyły sytuacji związanej z przymusową restrukturyzacją, stanowiły jedynie około 4% ogółu badanych. Można zatem stwierdzić, że sytuacja przymusowej restrukturyzacji dotknęła tylko niewielkiej części ankietowanych, a pozostali praktycznie nigdy jej nie doświadczyli.

Stopień świadomości na temat przebiegu i skutków przymusowej restrukturyzacji jest również ściśle związany z reakcjami klientów banku na podjęcie decyzji o wdrożeniu tej procedury. Mimo że większość respondentów nie miała bezpośredniej styczności z sytuacją, w której ich bank został objęty przymusową restrukturyzacją, to warto jest zbadać ich potencjalne działanie w takich okolicznościach. Z tego powodu poproszono ankietowanych o wyobrażenie sobie scenariusza, w którym wobec ich banku zostaje podjęta decyzja o wdrożeniu procedury *resolution* a następnie określenie tego, jak zachowaliby się w tej sytuacji (zob. rys. 12).

Rysunek 12. Deklarowane przez ankietowanych działania w sytuacji wszczęcia procedury *resolution* wobec ich banku

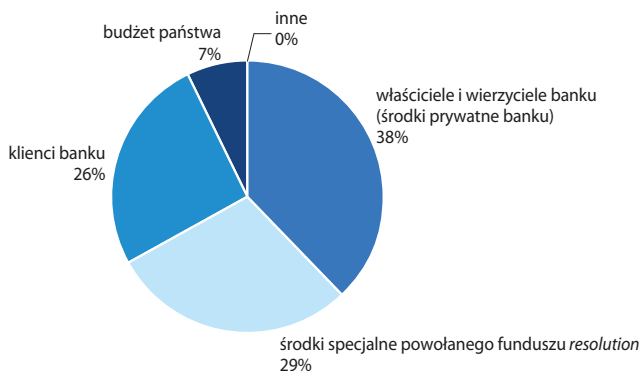
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Należy zaznaczyć, że pytanie to miało charakter wielokrotnego wyboru, tak więc jeden ankietowany miał możliwość zaznaczenia kilku z wymienionych opcji. Jednak największy odsetek osób, stanowiący prawie 42% wszystkich ankietowanych, zadeklarował, że zacząłby szukać informacji na stronie banku objętego przymusową restrukturyzacją lub na stronach publicznych instytucji finansowych. Pokazuje to, że respondenci wybraliby jedno z najbardziej wiarygodnych źródeł informacji, ponieważ na stronie internetowej Bankowego Funduszu Gwarancyjnego zamieszczone są treści na temat skutków dla klientów banków. Jednak ankietowani musieliby wiedzieć, że to właśnie na stronie tego organu znajdują wszelkie potrzebne informacje, z których dowiedzą się, że nie muszą podejmować żadnych działań w związku z przymusową restrukturyzacją. Bardzo podobny odsetek uczestników badania (około 41% ogółu respondentów) wskazał, że w obawie o bezpieczeństwo swoich środków dokonaby ich wypłaty w całości lub częściowo. Jest to niepokojący sygnał dla banków oraz organów sieci bezpieczeństwa finansowego, ponieważ takie działania ze strony klientów mogą znacząco pogłębić sytuację kryzysową. Z tego powodu można dostrzec potrzebę zwiększenia świadomości w zakresie skutków procedury *resolution* dla klientów banku, tak aby zapobiec potencjalnemu zagrożeniu wystąpienia paniki bankowej. Również znaczna część respondentów, stanowiąca około 35% ogółu badanych, wskazała, że w takiej sytuacji zwróciłaby się z prośbą o udzielenie informacji bezpośrednio do swojego banku. Na tej podstawie można stwierdzić, że ogłoszenie przymusowej restrukturyzacji może wymagać dodatkowych działań ze strony pracowników banku, dlatego warto wcześniej zaplanować odpowiednie zasoby kadrowe. Blisko 29% wszystkich badanych zadeklarowało również, że pozyskiwałoby wiadomości z portali internetowych, które jednak nie zawsze są rzetelnym źródłem informacji. Niemal identyczna grupa respondentów szukałaby porady u zaufanej osoby z rodziny lub grona znajomych, których wykształcenie lub zawód są związane z sektorem bankowym. Jedynie 13% ogółu an-

kietowanych stwierdziło, że zachowaliby bierną postawę i spokój w sytuacji rozpoczęcia przymusowej restrukturyzacji wobec ich banku. Można zatem wnioskować, że decyzja o wszczęciu procedury *resolution* wzbudza wśród ankietowanych pewne obawy i są oni raczej skłonni do pozyskiwania informacji w tym zakresie lub podejmowania działań.

Wprowadzenie procedury przymusowej restrukturyzacji miało na celu ochronę środków publicznych państwa przed koniecznością ratowania upadających banków (Hryckiewicz 2021, s. 52). Dlatego w pierwszej kolejności koszty związane z jej wdrożeniem pokrywają właściciele oraz wierzyciele banku objętego postępowaniem restrukturyzacyjnym (Jastrzębski, Machalski 2022, s. 91). W dalszej części ankiety sprawdzono więc wiedzę respondentów na ten temat (zob. rys. 13).

Rysunek 13. Ponoszenie kosztów przymusowej restrukturyzacji w pierwszej kolejności zdaniem respondentów

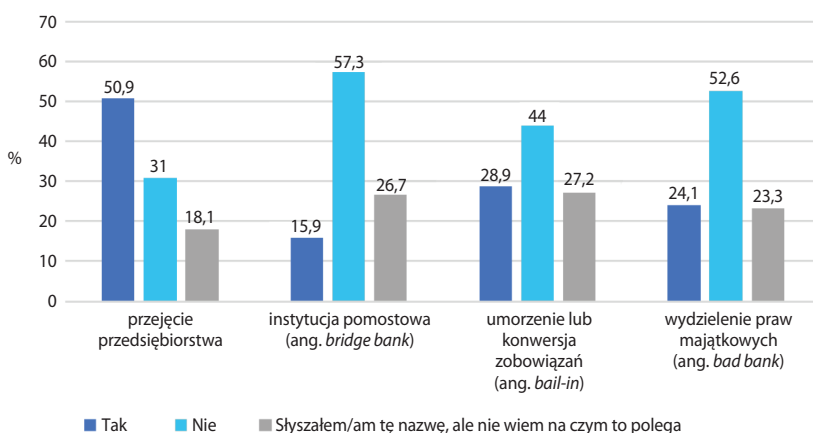

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Największa część, stanowiąca około 38% wszystkich respondentów, wybrała prawidłową odpowiedź zaznaczając, że koszty przymusowej restrukturyzacji są w pierwszej kolejności pokrywane ze środków prywatnych banku (Kościńska Michałowicz, Zdanowicz 2021, s. 12). Dopiero w drugiej kolejności wykorzystuje się środki ze specjalnie powołanego funduszu *resolution*, a w niniejszym pytaniu opcję tę jako pierwsze źródło zaznaczyło około 28% badanych. Istotny odsetek respondentów (ponad 26% ogółu) był zdania, że to klienci banku ponoszą koszty jego przymusowej restrukturyzacji. Znając takie przekonanie ankietowanych, można znaleźć uzasadnienie dla ich deklaracji wypłaty środków posiadanych na rachunku bankowym, która uwidoczniła się w poprzednim pytaniu. Niewielka część respondentów, czyli około 7% ogółu, wybrała opcję budżetu państwa jako pierwszego źródła środków na pokrycie kosztów przymusowej restrukturyzacji. Na podstawie uzyskanych wyników można więc wnioskować, że konieczne jest zwiększenie świadomości na temat tego, że klienci banku nie ponoszą żadnych kosztów w sytuacji wszczęcia procedury przymusowej restrukturyzacji.

Oprócz zbadania znajomości samego pojęcia przymusowej restrukturyzacji, warto jest również przeanalizować stopień świadomości instrumentów stosowanych w jej ramach. Rozkład odpowiedzi respondentów, pokazujący stan deklarowanej przez nich wiedzy na temat konkretnych działań podejmowanych w trakcie procedury *resolution*, przedstawia rysunek 14.

Rysunek 14. Znajomość pojęć instrumentów stosowanych podczas przymusowej restrukturyzacji wśród ankietowanych

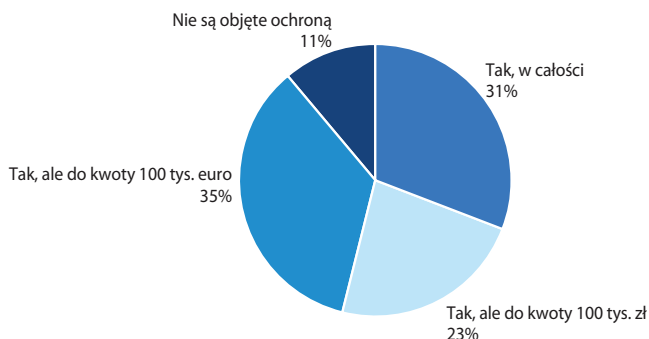
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Opierając się na uzyskanych wynikach, można stwierdzić, że najmniej rozpoznawalnymi instrumentami przymusowej restrukturyzacji wśród respondentów, jest instytucja pomostowa (ang. *bridge bank*), której nie zna ponad 57% ogółu badanych, oraz wydzielenie praw majątkowych (ang. *bad bank*), o którym nie słyszało nigdy blisko 53% ankietowanych. Natomiast niemal 51% uczestników badania zadeklarowało, że zna pojęcie przejęcia przedsiębiorstwa. Można jednak przypuszczać, że nie jest to szczegółowa wiedza na temat stosowania tego instrumentu w zakresie przymusowej restrukturyzacji, lecz znajomość ogólnego mechanizmu działania procesu przejęcia. Na temat instrumentu umorzenia lub konwersji zobowiązań (ang. *bail-in*) słyszało ponad 27% wszystkich ankietowanych, zaś niemal 29% stwierdziło, że rozumie na czym polega stosowanie tego rozwiązania w ramach procedury przymusowej restrukturyzacji. Zatem mniej niż połowa ankietowanych nie zna ani nie słyszało o wspomnianym pojęciu, co sprawia, że jest to drugi najbardziej rozpoznawalny instrument, zaraz po przejęciu przedsiębiorstwa. Świadomość w zakresie instrumentów przymusowej restrukturyzacji również powinna zostać zwiększona.

Zapobieganie niekorzystnemu zjawisku paniki bankowej jest wspierane dzięki funkcjonowaniu systemu gwarantowania depozytów. W ramach tego systemu środki klientów na rachunkach bankowych są chronione do kwoty 100 tysięcy euro (Zaleska 2019, s. 100–102). W momencie rozpoczęcia procedury przymusowej re-

strukturyzacji nic się w tej kwestii nie zmienia i depozyty klientów w dalszym ciągu podlegają ochronie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Z tego względu zapytano ankietowanych, czy rozpoczęcie procedury przymusowej restrukturyzacji zmienia sposób funkcjonowania gwarancji (zob. rys. 15).

Rysunek 15. Obowiązanie systemu gwarantowania depozytów zdaniem ankietowanych

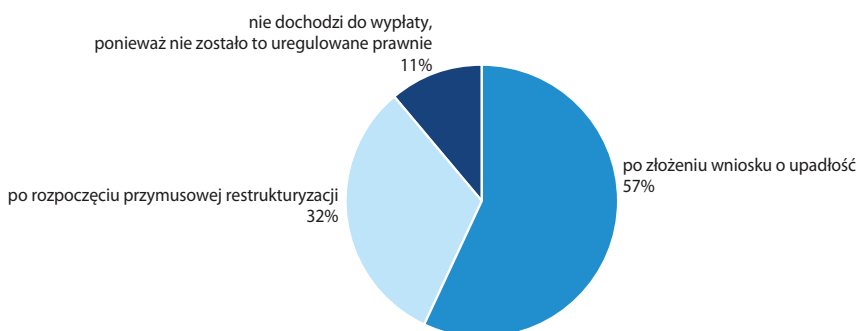

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Na podstawie odpowiedzi udzielonych przez respondentów można zauważyć, że najwięcej osób (około 35% ogółu) udzieliło poprawnej odpowiedzi, wybierając opcję kwoty gwarancji do 100 tys. euro. Jednak nieznacznie mniejsza część, stanowiąca około 31% wszystkich ankietowanych, była zdania, że środki zgromadzone na rachunkach bankowych podlegają ochronie BFG w całości, co nie jest prawdą, ponieważ limit kwoty gwarancji wynosi właśnie 100 tys. euro. Natomiast mniejszy odsetek osób (23% ogółu) wskazał błędną kwotę limitu gwarancji, czyli 100 tys. zł. Istotne jest jednak, że jedynie 11% wszystkich ankietowanych odpowiedziało, że w przypadku rozpoczęcia przymusowej restrukturyzacji depozyty nie są już objęte systemem gwarantowania, ponieważ mogłoby to wskazywać na większe ryzyko wystąpienia masowych wypłat środków z banków przez klientów.

W ostatnim pytaniu zamieszczonym w ankiecie, poruszono kwestię okoliczności w których dochodzi do wypłaty środków gwarantowanych (zob. rys. 16).

Ponad połowa respondentów, a dokładnie 57% ogółu badanych, odpowiedziało poprawnie, wskazując, iż do wypłaty środków objętych systemem gwarantowania depozytów dochodzi po złożeniu wniosku o upadłość banku (Kościńska, Michalewicz, Pycka, Zdanowicz 2020, s. 13). Jednak 32% wszystkich ankietowanych wiąże przymusową restrukturyzację z wypłatą gwarancji BFG, tak więc warto podjąć działania mające na celu zmniejszenie skali tych przekonań.

Rysunek 16. Okoliczności wypłaty środków gwarantowanych zdaniem ankietowanych

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety.

Podsumowanie

Sektor bankowy, stanowiący jeden z najbardziej istotnych elementów systemu finansowego, jest szczególnie podatny na wpływ negatywnych czynników występujących w fazie rozwoju kryzysu. Z tego powodu tak ważne jest wcześniejsze wdrożenie odpowiednich mechanizmów prewencyjnych oraz przygotowanie planu działań, aby na czas zapobiec rozprzestrzeniającym się zakłóceniom w sektorze bankowym (Łasak 2019, s. 27). Brak znajomości podstawowych działań prewencyjnych oraz procedur stosowanych w związku z zagrożeniem upadłością banku może prowadzić do nieracjonalnych zachowań klientów banków, które dodatkowo mogą pogłębić występujący kryzys. Wyniki przeprowadzonej ankiety wskazały, które obszary wiedzy na temat działań antykryzysowych wymagają zastosowania bardziej intensywnych przedsięwzięć edukacyjnych w społeczeństwie. Opierając się na odpowiedziach udzielonych przez ankietowanych, można stwierdzić, że aktualnie sytuacja w sektorze bankowym jest postrzegana jako stabilna i raczej nie występują obawy związane z wybuchem kryzysu. Ponadto można uznać, że działania podejmowane przez sieć bezpieczeństwa finansowego i instytucje bankowe przynoszą zamierzony efekt utrzymywania zaufania publicznego na wysokim poziomie. Jednak z drugiej strony poczucie bezpieczeństwa i stabilności w sektorze bankowym determinuje brak zainteresowania działaniami możliwymi do zastosowania przez publiczne instytucje finansowe w sytuacji kryzysu. Opinie wyrażone przez respondentów są potwierdzeniem tego, że w głównej mierze nie monitorują oni bieżącej sytuacji w sektorze bankowym oraz nie poszerzają swojej wiedzy na temat mechanizmów antykryzysowych oraz procedury przymusowej restrukturyzacji stosowanej w obliczu zagrożenia upadłością banku. Jednakże relatywnie duża część ankietowanych deklaruje znajomość konsekwencji upadłości banku, co może wskazywać na istotność tego tematu wśród badanej grupy. Uzyskane wyniki wskazują, że należy zwiększyć chęć społeczeństwa do pogłębiania swojej wiedzy na temat rozwiązań funkcjonujących w sektorze bankowym, aby na wypadek sytuacji kryzysowej nie

czuli się zdezorientowani i nie wpadali w niepotrzebną panikę. Szczególnie warto propagować kwestie związane z gwarantowaniem depozytów, skutkami przymusowej restrukturyzacji oraz konsekwencjami upadłości banku. Przeprowadzona ankieta pozwoliła również zidentyfikować źródła pozyskiwania informacji na temat sytuacji rynku bankowego wśród uczestników badania. Do najczęściej wybieranych możliwości należą przede wszystkim strony internetowe (m.in. portale finansowe), artykuły prasowe oraz informacje pochodzące od rodziny i znajomych lub pracowników banku. Popularność treści internetowych może wynikać głównie z łatwego dostępu i stosowania słownictwa przystępnego dla odbiorcy. Jednak warto również zwrócić większą uwagę użytkowników na oficjalne źródła informacji, jak strony internetowe publicznych instytucji finansowych czy banków, które publikują najbardziej rzetelne i bezstronne treści. Szczegółowe dane można również znaleźć w sprawozdaniach finansowych banków, jednak wymagają one poświęcenia więcej czasu oraz posiadania wiedzy potrzebnej do dokonania analizy, która nie jest aktualnie łatwo dostępna. Zwiększenie istotności sprawozdań finansowych jako stosowanych źródeł informacji byłoby możliwe np. w sytuacji kiedy klienci banku mieliby dostęp do treści wyjaśniających im poszczególne zagadnienia i powiązania, pozwalające na samodzielną analizę sytuacji finansowej banku. Dzięki zrealizowanemu badaniu ustalono także percepcję ankietowanych w zakresie działalności sieci bezpieczeństwa finansowego. Najmniej rozpoznawalnym organem do niej należącym okazało się być Ministerstwo Finansów, które często może być ściśle kojarzone z wykonywaniem zadań rządowych. Pozostałe organy, wchodzące w skład sieci bezpieczeństwa finansowego, wskazywano z podobną częstotliwością, tak więc ich działania są widoczne w społeczeństwie jako sprzyjające utrzymaniu stabilności finansowej. Co więcej, średnia ocena działań podejmowanych przez sieć bezpieczeństwa finansowego w sektorze bankowym została określona jako umiarkowanie dobra, co wskazuje na relatywnie dużą ich skuteczność. Kolejną kwestią zbadaną w ramach przeprowadzonej ankiety był stan wiedzy respondentów na temat funkcjonowania nadzoru bankowego. Na podstawie odpowiedzi udzielanych przez uczestników badania można ocenić, że poziom znajomości działań podejmowanych przez organ nadzoru jest stosunkowo wysoki, ze względu na dużą poprawność zaznaczanych opcji wyboru. Ankietowani są w przeważającej części świadomi tego, że działalność bankowa podlega regulacjom zapewniającym większą kontrolę nad sektorem bankowym. Ponadto, znaczący odsetek osób wie również, jaki organ sprawuje nadzór bankowy w Polsce. Można także dostrzec, że uczestnicy badania w zdecydowanej większości zdają sobie sprawę z działań podejmowanych samodzielnie przez banki w celu ograniczenia ryzyka wystąpienia sytuacji kryzysowej oraz tego, że przygotowują się one wcześniej na tę okoliczność, tworząc plany naprawy. Wyniki uzyskane na skutek zrealizowanego badania potwierdziły hipotezę, dotyczącą małego poziomu wiedzy ankietowanych na temat mechanizmu przymusowej restrukturyzacji w sektorze bankowym. Zaledwie 1/5 uczestników badania zadeklarowała, że zna pojęcie procedury przymusowej restrukturyzacji, lecz warto też wziąć pod uwagę, że jest to jedynie przekonanie wyrażone przez respondentów. W rzeczywistości znajomość tego terminu może być jeszcze mniejsza. Znacząca część ankietowanych

określiła, że słyszeli kiedyś pojęcie przymusowej restrukturyzacji, natomiast nie są w stanie przywołać jego znaczenia. Można więc dostrzec potrzebę propagowania wiedzy na temat procedury *resolution*, ponieważ przeważająca część uczestników badania, reprezentujących społeczeństwo, nie ma w tym zakresie dużej świadomości. Co więcej, Bankowy Fundusz Gwarancyjny jako organ *resolution* powinien wdrożyć działania mające na celu uwidocznienie swoich kompetencji związanych z przeprowadzaniem przymusowej restrukturyzacji. Na ten moment mniej niż 1/4 wszystkich ankietowanych zdaje sobie sprawę z tego obszaru działalności BFG. Konsekwencją może być to, że strona internetowa tego organu nie będzie zbyt często wybierana przez użytkowników jako źródło informacji na temat przymusowej restrukturyzacji. W ten sposób działania propagujące wiedzę, prowadzone aktualnie przez BFG np. w formie filmu edukacyjnego, mogą nie być skuteczne, ponieważ użytkownicy mają trudności ze znalezieniem właściwych treści. Zwiększenie świadomości kompetencji BFG związanych z przymusową restrukturyzacją może nastąpić np. w wyniku współpracy z bankami, które również mogłyby szerzyć tę wiedzę wśród swoich klientów. Ze względu na to, że przeważająca część respondentów zadeklarowała brak znajomości pojęcia przymusowej restrukturyzacji, również wiedza na temat zasad jej przebiegu nie okazała się duża. Należy więc w większym stopniu upowszechnić cechy, jakimi charakteryzuje się procedura *resolution*, m.in. administracyjny charakter postępowania, określony zestaw przesłanek koniecznych do wszczęcia działania, ponoszenie kosztów wdrożenia w pierwszej kolejności przez właścicieli i wierzycieli oraz możliwe do zastosowania instrumenty. Biorąc pod uwagę skuteczność metody uczenia się na konkretnym przypadku (tzw. *case study*), BFG może zająć się również przygotowaniem materiałów edukacyjnych opartych na przykładzie przeprowadzonej procedury *resolution*. Warto również wziąć pod uwagę działania mające na celu edukację młodych osób, które mogą zostać zorganizowane np. w formie warsztatów. Zwiększenie świadomości na temat procedury przymusowej restrukturyzacji w społeczeństwie jest istotne z uwagi na to, że, jak widać w wyniku zrealizowanego badania, niewielka część ankietowanych miała z nią styczność. Z tego powodu należy podjąć wcześniejsze działania uświadamiające, aby na wypadek ogłoszenia decyzji o jej wdrożeniu klienci banku wiedzieli w jakiej są sytuacji i nie wpadali w nieracjonalną panikę, która dodatkowo może pogorszyć trudną sytuację banku. Patrząc z perspektywy klientów banku, najważniejsza jest dla nich gwarancja bezpieczeństwa środków utrzymywanych na rachunkach bankowych. Mając to na uwadze, należy szczególnie podkreślać, że podjęcie decyzji o wdrożeniu przymusowej restrukturyzacji nie wpływa w żaden sposób na zmianę dotychczas obowiązującego systemu gwarantowania i środki klientów banku są w dalszym ciągu chronione.

Bibliografia

- Alińska A. (2011/2012), *Sieć bezpieczeństwa finansowego jako element stabilności funkcjonowania sektora bankowego*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace”, Szkoła Główna Handlowa, nr 4.
- Dobrzańska A., Kosycarz E., Pietrzak B. (2016), *Stabilność systemu finansowego w gospodarce – rozważania teoretyczne i praktyczne aspekty*, [w:] A. Alińska, K. Wasiak (red.), *Mechanizmy stabilności systemu finansowego*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/59/UE z dnia 15 maja 2014 r.
- Flejterski S. (2008), *Zaufanie do instytucji bankowo-finansowych jako fundament stabilnego systemu finansowego*, [w:] T. Famulska, J. Nowakowski (red.), *Stabilność i bezpieczeństwo systemu bankowego*, Difin, Warszawa.
- Hryckiewicz A. (2021), *Projekcja skuteczności procesów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji banków w przypadku kryzysu bankowego*, „Bezpieczny Bank”, nr 1(82).
- Informacja o przyczynach i skutkach przymusowej restrukturyzacji wobec Getin Noble Bank S.A.*, <https://www.bfg.pl/wp-content/uploads/informacja-o-przyczynach-i-skutkach-1.pdf> (dostęp 16.07.2024).
- Iwanicz-Drozdowska M. (2017), *Organizacja zarządzania ryzykiem w banku*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Zarządzanie ryzykiem bankowym*, Poltext, Warszawa.
- Jastrzębski J., Machalski Ł. (2022), *Struktury transakcji w ramach przymusowej restrukturyzacji banków. Uwagi ogólne dotyczące strukturyzowania transakcji oraz wnioski z doświadczeń krajowych*, „Bezpieczny Bank”, nr 2(87).
- Kerlin J. (2015), *Restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja instytucji finansowych*, [w:] M. Iwanicz-Drozdowska (red.), *Restrukturyzacja banków w Unii Europejskiej w czasie globalnego kryzysu finansowego*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa.
- Koleśnik J. (2011), *Bezpieczeństwo systemu bankowego*, Difin, Warszawa.
- Koleśnik J. (2019), *Bankowe ryzyko systemowe: źródła i instrumenty redukcji*, Difin, Warszawa.
- Komitet Stabilności Finansowej, *Informacja o działalności Komitetu Stabilności Finansowej w zakresie nadzoru makroostrożnościowego w 2020 r.*, Warszawa 2021, s. 77, <https://nbp.pl/wp-content/uploads/2022/08/informacja-roczna-KSF-M-2020-1.pdf> (dostęp 16.07.2024).
- Kozińska M., Michalewicz J., Pycka J., Zdanowicz B. (2020), *Implikacje doświadczeń krajowych i międzynarodowych dla procesu zarządzania kryzysowego w polskim systemie finansowym*, NBP, Warszawa.
- Kozińska M., Michalewicz J., Zdanowicz B. (2021), *W poszukiwaniu sposobów finansowania płynności banku w przymusowej restrukturyzacji*, „Bezpieczny Bank”, nr 1(82).
- Łasak P. (2019), *Nadzór nad sektorem bankowym w Polsce w świetle zmian na globalnym rynku finansowym*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Niczyporuk P., Talecka A. (2011), *Bankowość: podstawowe zagadnienia*, Temida 2, Białystok.
- Smaga P. (2014), *Rola banku centralnego w zapewnianiu stabilności finansowej*, CeDeWu, Warszawa.

Szczepańska O., Dobrzańska A., Zdanowicz B. (2015), *Resolution, czyli nowe podejście do banków zagrożonych upadłością*, Narodowy Bank Polski, Warszawa.

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji (Dz.U. z 2022 r. poz. 2253).

Wyciślak S. (2012), *Efekt zarażania w mechanizmie rozprzestrzeniania się kryzysu*, „Ekonomista”, nr 2.

Zaleska M. (2019), *System gwarantowania depozytów*, [w:] M. Zaleska (red.), *Świat bankowości*, Difin, Warszawa.

Żukowska H., Skibińska-Fabrowska I. (2018), *Instytucjonalne aspekty budowania stabilności finansowej w Polsce*, Wydawnictwo KUL, Lublin.